

МОЖЛИВОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ ЖІНОК ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Матеріали національної конференції
30, 31 травня – 01 червня 2018 року, м. Львів

Роль закладів
культури в
громадянській освіті

Методика
проведення освітніх
заходів

Розвиток
громадських ініціатив
в епоху діджиталізації

Інститут соціокультурного менеджменту
Кропивницький, 2018

Інститут соціокультурного менеджменту

Матеріали національної конференції

**МОЖЛИВОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ
В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ ЖІНОК
ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНОЇ
ДЕМОКРАТІЇ**

**30, 31 травня – 01 червня 2018 року
м. Львів**

Видання розроблено ГО «Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ)» в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні. Зміст видання є винятковою відповідальністю Рада та його партнерів і не обов'язково відображає погляди USAID або уряду США.

**ІСКМ
2018**

Матеріали національної конференції «Можливості закладів культури в громадянській освіті жінок для розвитку локальної демократії». – Кропивницький: ІСКМ, 2018. – 36 с.

Національна конференція “Можливості закладів культури в громадянській освіті жінок для розвитку локальної демократії” була проведена Інститутом соціокультурного менеджменту з 30,31 травня по 1 червня 2018 року у м. Львів в рамках проекту «Залучення через освіту» в межах «Програми сприяння громадській активності «Долучайся!»», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Зміст видання є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов’язково відображає погляди USAID або уряду США.

На конференції було розглянуто наступні питання:

- Роль закладів культури в громадянській освіті;
- Методика проведення освітніх заходів;
- Розвиток громадських ініціатив в епоху діджиталізації.

Матеріали конференції стануть у нагоді жінкам, які є громадським активістками, керівницями та працівни закладів культури, а також усім небайдужим до реформування закладів культури, вирішення соціальних проблем, покращення життя територіальних громад та для розвитку локальної демократії.

Materials of the National Conference “Cultural institutions possibilities in the civic education of women for the local democracy development”. – Kropyvnytskyi: ISCM, 2018. – 36 p.

The Third National Conference “Cultural institutions possibilities in the civic education of women for the local democracy development” was conducted on May 30, 31 to June 1, 2018, in Lviv within the “Involvement via Education” project by Institute of Socio-Cultural Management as part of its project implemented under the USAID/ENGAGE activity, which is funded by the United States Agency for International Development (USAID) and implemented by Pact. The contents of this edition are the sole responsibility of Pact and its implementing partners and do not necessary reflect the views of USAID or the United States Government.

The following issues were considered at the conference:

- The role of cultural institutions in civic education;
- The methodology of conducting educational events;
- Development of public initiatives in the era of digitalization.

Conference materials will be useful to women who are civic activists, managers, and employees of cultural institutions, and all who not indifferent to the reform of cultural institutions, social problems, improvement of the life of communities and for the local democracy development.

Редагування: Набока О.І., Бур’яненко О.І., Шевченко А.В.

Фото: Бур’яненко О.І., Шевченко А.В.

Умовних друкованих аркушів: 2,04

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	4
РОЗДІЛ І. ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ.....	5
1.1. Панельна дискусія “Роль закладів культури в громадянській освіті”	5
РОЗДІЛ ІІ. РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ НА ТРЕНІНГОВИХ СЕСІЯХ.....	14
2.1. Тренінгова сесія “Методика проведення освітніх заходів ”	14
2.2. Тренінгова сесія “Розвиток громадських ініціатив в епоху діджиталізації”	19
РОЗДІЛ ІІІ. ДОДАТКИ.....	27
3.1. Про проект “Залучення через освіту”	27
3.2. Відгуки учасниць конференції	30
3.3. Про Інститут соціокультурного менеджменту.....	33
3.4. Фоторепортаж.....	34

ВСТУПНЕ СЛОВО

Проект «Залучення через освіту» став важливим етапом для Інституту соціокультурного менеджменту (ІСКМ) у розвитку його співпраці із закладами культури та використання їх потенціалу для вирішення актуальних проблем локальних громад.

Для реалізації освітніх заходів в рамках даного проекту були залучені випускники іншого проекту ІСКМ «Школа громадської участі», які стали не тільки успішними у власних громадах, а й досягли рівня експертів, які в змозі ефективно працювати у напрямку реалізації

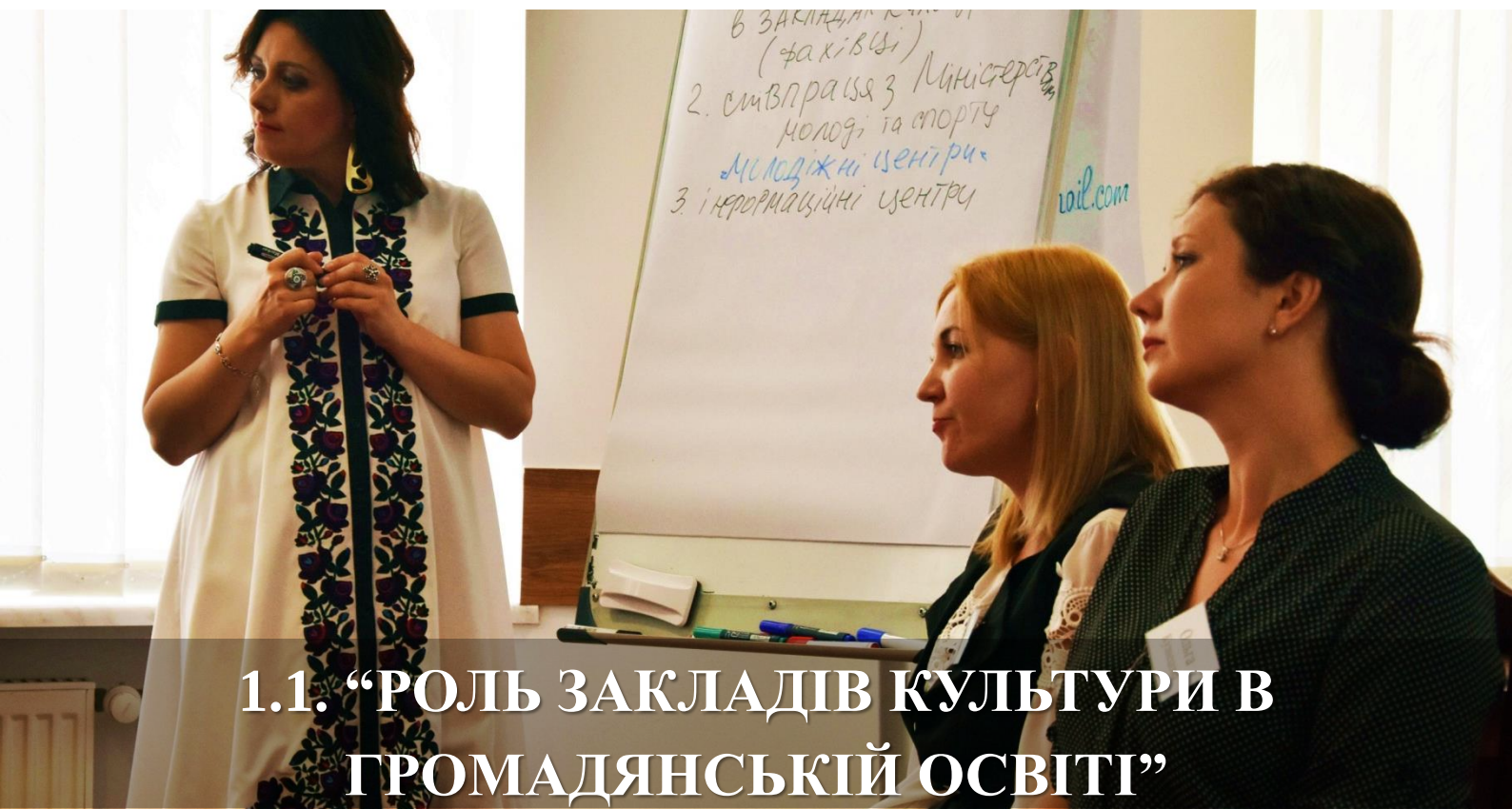
освітніх програм для дорослих. Про це свідчать відгуки учасниць тренінгів «Громадянська освіта жінок місцевих громад» (<https://iscm.org.ua/uk/2018/06/12/treningova-programa-gromadyanska-osvita-zhinok-mistsevyh-gromad/>) та конференції, відображення яких представлено у даному виданні (ст. 30), а також високий рівень навчальних матеріалів, розроблених в рамках проекту (<https://iscm.org.ua/uk/2018/06/12/treningova-programa-gromadyanska-osvita-zhinok-mistsevyh-gromad/>).

А головним є те, що жінки, які брали участь у проекті, змінилися на краще та стали самостійно впроваджувати його ідеї у власних громадах (Приклад реалізованої ініціативи https://www.facebook.com/pg/Роменський-міський-Центр-Соціальних-Служб-для-Сімі-Дітей-та-Молоді-1715603282028468/photos/?tab=album&album_id=2085896751665784).

Оксана Набока,

координаторка проекту «Залучення через освіту».

РОЗДІЛ І. ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ

1.1. “РОЛЬ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ”

Модератор:

Олена Кочанова

ГО «Центр інноваційного розвитку
«Персона»»

(м. Павлоград, Дніпропетровська обл.).

Учасники дискусії:

Лілія Гарбузюк, Ініціативна група

«Полтава-самодопомога» (м. Полтава);

Марія Козьменко, Відділ культури і туризму

Печиніжинської ОТГ (сmt. Печеніжин,
Івано-Франківська обл.);

Ольга Кузнецова, Токарівська сільська рада
(с. Токарівка, Херсонська обл.);

Людмила Чупряк, Уманська центральна
бібліотека для дорослих (м. Умань,
Черкаська обл.).

Лев Абрамов (президент громадської організації Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ): Шановні друзі, наша організація реалізує багато проектів, в тому числі, проект, який зараз зібрав нас в цій залі, а саме «Залучення через освіту». Більша частка присутніх сьогодні були учасницями цього проекту. Я доповню, що проект реалізується в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні. Хочемо-не хочемо, але ми живемо в 21 столітті, яке

Лев Абрамов

вимагає з нас певних змін. Мало робити просто корисну справу, її треба робити якісно. А для того, щоб це було якісно, необхідно враховувати час, в якому ми живемо - час діджиталізації. І саме цій тематиці буде присвячений один з модулів конференції.

Декілька слів про шлях проекту «Залучення через освіту». Ми ніколи не вважаємо, що знаємо відповіді на всі питання. Ми пішли за відповідями до людей. Перший етап проекту був дослідницький, а саме проведення фокус-груп. Леонід Жовтило допомагав нам організувати фокус-групу в м. Мала Виска Кіровоградської області, з таким же заходом ми були в Олександрії Кіровоградської області, тут є присутні учасниці цієї фокус-групи. Ми

отримали інформацію, опрацювали її. За результатами фокус-груп, ми запросили фахівців, кандидатів наук, людей, які займаються громадянською освітою на круглий стіл, де ми розповіли їм концепцію, результати фокус-груп та спитали, які вони мають поради щодо цього. Після цього ми розробили технічне завдання на розробку програми тренінгу за нашою концепцією і провели конкурс для тренерів зі всієї України. У конкурсі за компетентністю взяли першість Леонід Жовтило та Олена Кочанова, які за технічним завданням створили програму тренінгу. Відповідно, було проведено тренінг «Громадянська освіта жінок місцевих громад», у якому взяли участь жінки, які представляють різні громади нашої країни. Як результат, від нас ви отримали дуже важливий інтелектуальний подарунок – це розроблена програма тренінгу «Громадянська освіта жінок місцевих громад». Сподіваємося на те, що ви нею скористаєтесь і будете використовувати її надалі у своїх громадах. Передаю слово Олені Кочановій, модераторці дискусії.

Олена: Дякую, Лево Костянтиновичу! Зараз я запрошую учасниць до панельної дискусії, а саме Марію Козьменко, Лілію Гарбузюк, Ольгу Кузнецову та Людмилу Чупряк. Ми будемо дискутувати на тему «Роль закладів культури в громадянській освіті». Я прошу почати почерзі, ви говорите свою думку, свій короткий меседж про роль закладів культури. Прошу!

Лілія Гарбузюк: Доброго дня, мене звати Лілія Гарбузюк, я з міста Полтава. Я переселенка, протягом 4-ох років займаюсь активною громадською діяльністю. Бібліотека грає безпосередню роль та є значимою для жінок-переселенок. Це місце, яке підтримало та об'єднало всі наші ініціативи, різноманітною мірою допомагає з приміщенням. Ми проводимо майстер-класи для дітей, чаювання. В нас є швейна машинка, і так думаю, що найближчим часом ми будемо виходити на новий рівень – хочемо створити своє соціальне підприємство, якщо в нас вийде, звичайно. Як жінки переселенки, ми хочемо шити еко-сумки та продавати їх. Тому, бібліотека та ми нерозлучні вже 4 роки, бібліотека має дуже важливе значення для нас.

Олена: Дякую Ліліє! Хто хоче продовжити?

Олена Кочанова

Лілія Гарбузюк

Марія Козьменко: Добрий день, я Марія Козьмено - Печеніженьська ОТГ, Івано-Франківська область. Я працюю у відділі культури, а саме у сільській бібліотеці. В умовах децентралізації дуже гостро стоїть питання культури. Ми повинні про себе заявляти дуже гучно, тому що на сьогодні бібліотеки, будинки культури, клуби є не просто закладами для дозвілля чи відпочинку - це вже інформаційні центри, вільні простори, де ми повинні надавати широкий спектр послуг. Найголовніше, громадянська освіта, яка включається сюди. Ми повинні бути тими людьми, які виносять важливу інформацію для широкого кола і,

Марія Козьменко

Ольга Кузнецова

особливо, залучати людей до процесів прийняття рішень, до того, щоб вони розуміли, що вони можуть впливати на прийняття рішення і кожне їхнє слово важливе. Я вважаю, що заклади культури на сьогодні повинні ставати центрами громадянської освіти.

Олена: Дякую, Маріє!

Ольга Кузнецова: Доброго дня всім присутнім, я Ольга Кузнецова, Херсонська область, Токарівська сільська рада, працюю на посаді сільського голови. Чи важливі заклади культури на нашій території, та взагалі на території України? Мега важливі. В умовах децентралізації більше, я погоджуюсь з колегою, зараз робиться більш акцент на те, чи така кількість закладів, чи можливо їх об'єднувати та створювати якісь центри по наданню цих послуг. У нас на території, на 3 000 населення - 3 бібліотеки та 3 будинки культури, один з яких є сільський клуб. Здається, що це забагато. Будь-які заходи, які б не відбувались на території, чи це розважальна тематика, чи просвітницька – це завжди проходить через працівників культури. Мені дуже приємно, що сьогодні присутня бібліотекарка з нашої громади. Я була на багатьох заходах та мені дуже б хотілось, щоб наші заклади культури розвивались, залучали ресурси в нашу громаду. Британська рада намагається втілювати якісь проекти, і це дуже важливо. Тому я повністю підтримую, що мега важлива їх роль, але в умовах розвитку 21 століття. Треба обирати нові методи залучення людей. Дуже цікаво було б почути про різноманітні соціальні проекти: це і соціальний бізнес, який можна будувати на базі цих закладів, і розвиватися всесторонньо, щоб ці заклади

працювали, розвивались та приносили в різні сфери нашої громади різний моральний та фінансовий прибуток через правильне залучення коштів з міжнародних фондів. Це дуже важливо і буде досить корисним для громади.

Людмила Чупряк: Доброго дня, мене звати Людмила Чупряк, я приїхала із міста Умань, Черкаської області. В закладах культури працюю сім років, 5 з них я працювала в центральній бібліотеці, і вже 2 роки я працюю директором централізованої міської системи бібліотек, тому як і ви, більшість працюючих в закладах культури, переймаюся проблемами культури, намагаюся їх розвивати. Коли мене запитали, яка роль закладів культури в освіті жінок, то я сказала, - що величезна, але мабуть це навіть не те слово, і навряд воно знайдеться в моєму словниковому запасі, щоб це передати. Як і більшість із вас, ми проводимо майстер класи, тренінги, семінари, різні вечірні зустрічі, тобто весь час проводимо масові заходи, розвиваючи громади. На сьогодні дуже прикро, що не завжди влада може це оцінити й побачити. Вони спочатку скептично сприймають нашу роботу, наприклад, у нашому місті проходять внутрішні роботи, де приходять і дивляться всю роботу по-ніточці, ходять до наших читачів і питають чи справді вони брали у нас ту, чи іншу книгу. Іноді їх дії приводять в ступор. Але вони вже справді побачили та відчули, що ми потрібні, кажуть нам: «Слухайте, а хто вам казав, що ви маєте проводити масові

заходи, ви ж бібліотека, ви повинні книги видавати людям, і на тому все». Прикро, що не всі в нашому соціумі це розуміють. До нас кожного дня приходять студенти, приходять соціально незахищені та пенсійного віку люди. У молоді величезна потреба спілкування, і мене це дуже ранить. Суб'єктивно, як вони говорять, що вони не відчують свою реалізованість, наприклад, у школі або у сім'ї. Вони приходять і кажуть: «Давайте ми з вами щось придумаємо, давайте будемо щось робити!». Вони розкриваються. І ми розуміємо, наскільки важливе таке спілкування. І, можливо, ми як фахівці не все можемо їм дати, але, наприклад, на базі нашого міста є безкоштовні юридичні консультації, є перукарні або салони, де вони навчаються робити мейк-ап або зачіски. Ми можемо запрошувати людей, залучати, ділитися. І в громадському секторі взагалі, крім культури, немає інших закладів, які б взяли на себе таку ношу. В місті є кілька приватних шкіл з психології, саморозвитку, але вони просять великі гроші, наприклад, для того, щоб записати дитину треба платити в місяць 500 гривень. Ми пропонуємо це безкоштовно і це великий ресурс для міста. На сьогодні у нас навіть конкурентів немає. Культура має велике значення у розвитку громад.

Олена Кочанова: Дякую! Ось така невеличка відповідь від наших спікерок щодо ролі бібліотек для інтеграції жінок. Сільські бібліотеки та будинки культури на сьогодні перетворюються у відкриті простори, через які впливають на прийняття

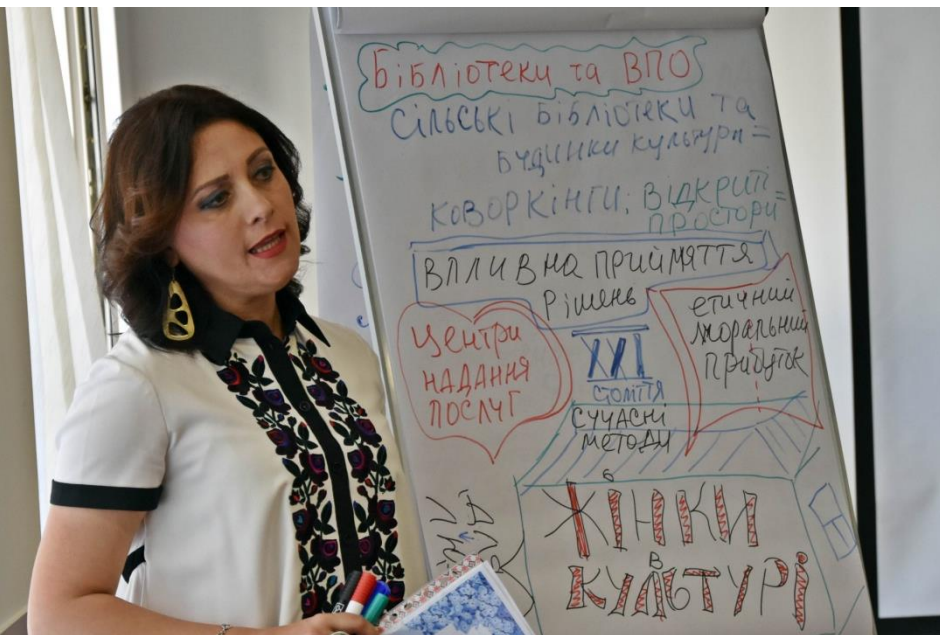

рішень в місцевих громадах. Ми повинні враховувати те, що ми живемо в 21 столітті, є сукупність сучасних методів, центри культури стають центрами для надання послуг, які створюють етичний і моральний прибуток в наших громадах. Ми говорили про ресурси на попередніх тренінгах. І завершується це тим, що саме жінки є не на передових позиціях, бо жінки в культурі творять зміни для дітей, для людей, а люди, як і діти це наше майбутнє, це наші громади. Я звертаюсь до вас, шановна аудиторія, в кого є питання, пропозиції? Почнемо з питань до наших спікерів, можливо вони якусь важливу тему не підняли. Прошу!

З залу: Мені цікава ця тема, тому що ми хочемо зробити в нашій громаді відкритий простір, може у кого є якийсь досвід, хто бачив, хто чув. Можете розказати, як ця модель змінює оточуючих і як вона може змінити навіть той самий заклад культури?

Марія Козьменко: Коротко - у нас при ОТГ є молодіжна рада, я є головою тієї ради. Всі наші зустрічі, заходи, в основному проходять в закладах культури. Це простір, де є людина, яка допоможе чимось, там надається приміщення, де можна поспілкуватися, провести якийсь захід, тому, я думаю, що саме заклади культури є центральним місцем в громадах.

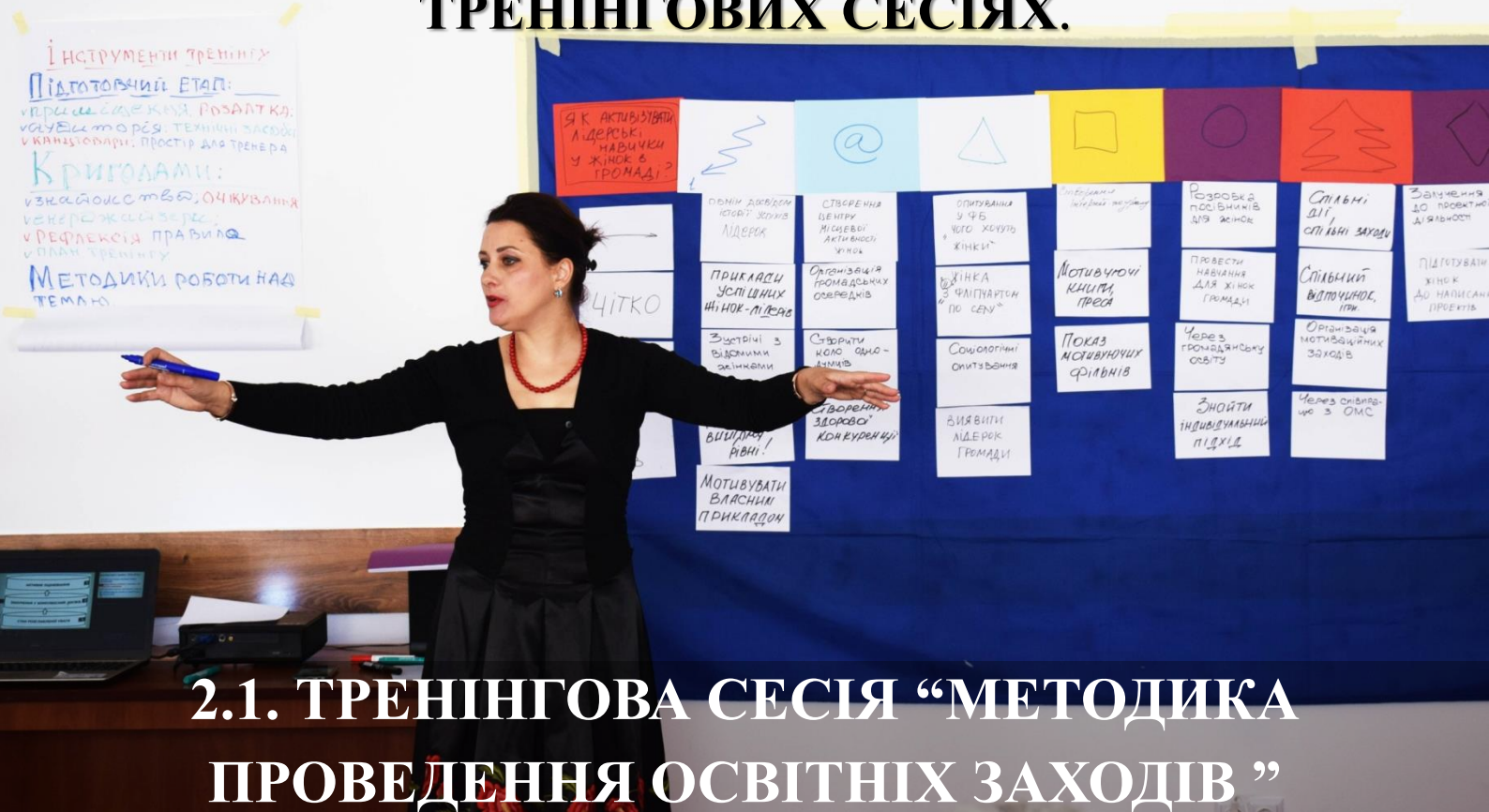
Людмила Чупряк: Я теж, як і моя колега є головою молодіжної ради нашого м. Умань, ми тісно працюємо з міністерством молоді та спорту. Нещодавно ми їздили до них в гості, нам проводили екскурсію, вони вже в багатьох містах, наприклад, на базі

закладів культури створюють молодіжні центри. Коли ми з ними поспілкувались, я задумалась про те, що для бібліотек, особливо в сьогодні це дуже зручно.

З залу: Я директор централізованої бібліотечної системи м. Олександрія Кіровоградської області. У нас досить велика бібліотечна систему - 34 бібліотеки. І ми знайшли золоту середину - симбіоз бібліотеки і громадського закладу. Я іноді і забуваю, чи я бібліотекар чи голова ГО, тому що ми вже невіддільні. Ми залучаємо кошти, зменшуємо навантаження на районні бюджетні кошти. Було б більше простору для діяльності, якби не показники, які ми повинні виконати. А необхідно, щоб головним показником були люди. Тому я за те, щоб ми переформатували заклади культури, щоб громадськість бачила в нас не тільки бібліотекарів, а й представників громадянського суспільства.

РОЗДІЛ II. РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ НА ТРЕНІНГОВИХ СЕСІЯХ.

2.1. ТРЕНІНГОВА СЕСІЯ “МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ОСВІТНІХ ЗАХОДІВ”

Тренери:

Олена Кочанова, ГО «Центр інноваційного розвитку «Персона»» (м. Павлоград, Дніпропетровська обл.);

Леонід Жовтило, ГО «Фонд розвитку ініціативи громади» (м. Мала Виска, Кіровоградська обл.).

Олена Кочанова: Доброго ранку, шановні учасниці, ми з Леонідом вітаємо вас. У нас з вами буде 3 станції, по яким ми будемо рухатися. Будемо проводити інтеграційні сесії, будемо ділитися навичками організації та проведення тренінгів, використання того роздаткового матеріалу, який ми вам надали. Пере налаштовуйтесь, що ви вже не учасники, а тренери.

Леонід Жовтило: Минулого тренінгу ми намагалися розказати, що все для вас є ресурсом. Хочу повернутися до презентації, загади деякі речі. Ми говоримо про неформальну громадянську освіту. Ви повинні розуміти, що протягом цих днів все, що ми будемо надавати – це вже інструменти. Чому вони важливі?!

Слайди презентації

Ми говоримо, що громадянська освіта базується на цінностях, нам необхідно змінити своє мислення. Освіта протягом всього життя – вчитися ніколи не пізно, адже змінюється світ, оточення.

А тепер, деякі нюанси тренерської майстерності. Система тренерської майстерності ділиться на 3 частини - стан розслабленої уваги, занурення у комплексний досвід учасників і активна участь. Зараз ми поговоримо з вами про перший етап, а саме стан розслабленої уваги. Це те, якраз з чого ми починаємо, тут необхідно приділити більше уваги, щоб люди розкрилися.

Через що ми можемо впроваджувати неформальну освіту, як можна це зробити, з вашого досвіду?

Учасниці: тренінг, круглі столи, семінари...

Леонід Жовтило: Якщо цей круглий стіл, то ви повинні знати, що учасники повинні сидіти по колу, дивлячись в очі і важливо, щоб кожен сказав слово.

Роздатковий матеріал завжди готуємо заздалегідь. Спочатку розповідаємо, потім роздаємо інформацію. Далі, аудиторія – півколом для тренінгу, далі – все залежить від формату заходу. Прохід посередині важливий, щоб ви мали змогу дивитися на людину, яка виступає. Технічні засоби – обов’язково прорахуйте, чи ви будете щось

показувати, необхідні колонки. Краще завантажити фільми або ролики, адже інтернет може пропасти. Наступне – криголами. Це те, що ламає між учасниками бар'єри, зближує тренера. І це головне в тренінгу, це інвестиція. Якщо ви більше приділите часу саме цьому, тим більше люди відкриються. Зараз ми попрацюємо, спробуємо впровадити три етапи криголаму: знайомство, очікування, правила тренінгу та план. Об'єднуємося в три групи, готуємося і презентуємо.

Робота учасниць, представлення завдання всій групі

Леонід Жовтило: Дякуємо вам! Я хочу сказати, що ми намагаємося використовувати ті мануали, які ви отримали. Не придумуйте щось. У вас вже все є.

Олена Кочанова: Вам не потрібно бути методистами, які розробляють тренінг. Вам потрібно бути тренерами, які взяли готовий продукт, прочитали, подивилися регламент, що за чим відбувається і провели. Зрозумійте одну річ – на відміну від учасників, якщо ви стали на це місце, ви виконуєте роль тренера. Тільки ви знаєте, як потрібно бути і результат буде той, який потрібно. Від кількості проведених заходів буде залежати ваша тренерська майстерність, тому впевнено впроваджуйте той матеріал, який вам надано.

Леонід Жовтило: У нас ще була така тема, як Енерджайзер. Тому, я прошу наших учасниць до проведення. Після проведення – рефлексія.

Учасниці проводять Енерджайзер

Леонід Жовтило: Енерджайзер не просто так проводиться. Важливо питати учасників про їх відчуття, емоції. Ми ще повернемося до енерджайзерів. Ви розіграли групу, вони з вами попрацювали, тому використовуйте енерджайзери, щоб більше розкрити учасників. А зараз я передаю слово Олені, ми з вами переходимо до слідуючого модулю. Зараз ми покажемо декі методики роботи, які ви можете використовувати при роботі з мануалом.

Олена Кочанова: Якщо аніматор не знає, що робити, якщо не знає, що робити сільський голова, або керівник будинку культури чи будь-хто інший, то світ винайшов такий інструмент, яким може оволодіти люба людина, навіть дитина і називається це фасилітація. Чи знайомий хтось з цим поняттям?

Учасниця1: Теоретично знайома. Це шлях допомогти вирішити проблему, ґрунтовно підготовлена робота.

Учасниця 2: Допомагає людям озвучити проблему, вирішити її надалі, знайти шлях.

Олена Кочанова: У фасилітатора одна мета, у фасилітації інша. Фасилітатор - це людина, яка відрізняється від тренера, вчителя, він може взагалі не знати тему і не орієнтуватися. Він знає, як зробити простір і люди, знайомі чи незнайомі в певному просторі, знайшли проблему і рішення. Думка кожного дуже важлива. У фасилітації

досягненням будь-якого рішення є консенсус. І зараз ми будемо над цим працювати, тому що інструментів у фасилітації дуже багато, один з яких – консенсус, який я вам і покажу. Для того, щоб це зробити, необхідно поставити питання, а саме з нашої тематики – громадянська освіта. Питання може бути просте, але воно стосується саме жінок.

Учасниця 3: Для чого Україні освічені жінки?

Учасниця 4: Що буде з Україною, якщо президентом буде жінка?

Учасниця 5: Чи потрібна жінка-революція?

Олена Кочанова: Отже, наразі нам потрібно спільним рішенням обрати одне (за браком часу). Ми працюємо над питанням, що буде в Україні, якщо жінка стане президентом? Об'єднуємося в три групи – і працюємо. Прошу вас, в групах, звернути увагу, що саме ви приймаєте рішення. Вам потрібно буде на маленьких листочках, особисто кожному, написати по 4-5 ідей (4-5 листочків) написати свою думку в пару слів з приводу заданого питання.

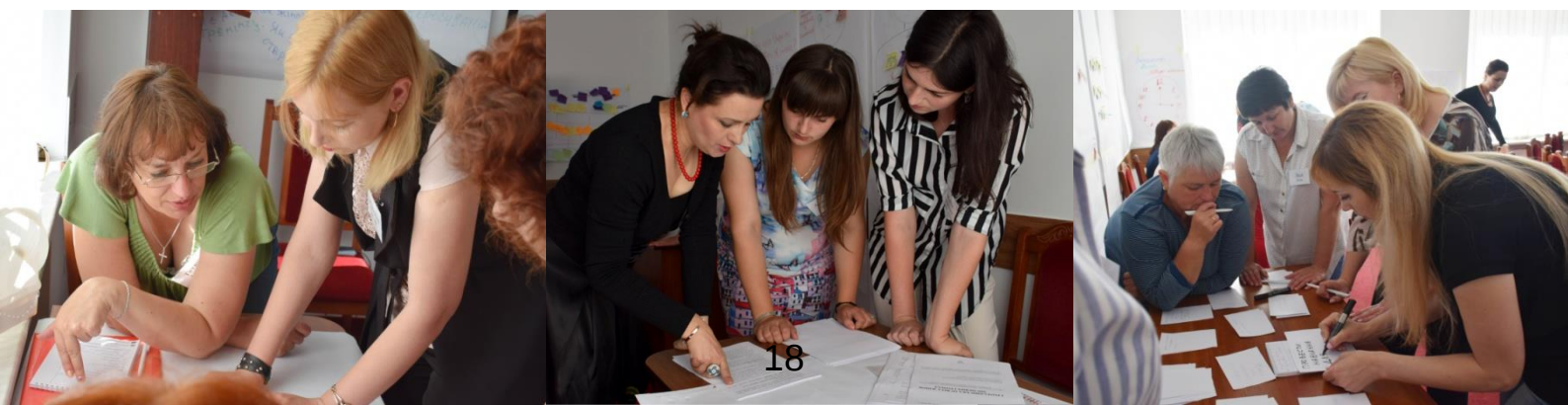
Робота в групах, озвучення, презентація

Леонід Жовтило: Є триденний тренінг з фасилітації, більш розкритий, і це дійсно класна річ. Далі ми продовжуємо працювати над методикою роботи. Хочу ще зазначити, що ще однією важливою умовою в проведенні тренінгу є яскраві плакати, тому намагайтеся використовувати різнокольорові маркери або, хто вміє малювати – застосовуйте малюнки.

Зараз ми проведемо 2 практичні вправи, інструменти, а саме «Операція громада» (це така елементарна фасилітація) та інтеграційна гра «Босс та підлегли».

Учасниці презентують роботу

Підведення підсумків тренінгових сесій

2.2. ТРЕНІНГОВА СЕСІЯ “РОЗВИТОК ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ”

Тренер:

Валерій Луц, керівник діджитал-агенство Be Famous Studio (м. Київ)

Валерій Луц: Ми склали цей тренінг спеціально до потреб конференції. Взагалі, я та ІСКМ розробляємо такі тренінги із діджиталізації в різних форматах. Це формат, який подається на конференціях, - переважно від 3 до 6 годин. Але є такі повноцінні триденні тренінги, які спрямовані на роботу безпосередньо в громадах. Таке слово, як діджитал, напевно, трошки лякає – воно глобальне, об’ємне, але це можна порівняти з тим, як банківська система колись входила в наше життя. Хто міг собі уявити, що у нас з’являються якісь пластикові картки, доступи в акаунти свої чи банківські, потім їх можна буде подивитись через смартфони і так далі. Бачите, сьогодні це вже на побутовому рівні, хоча нещодавно в Німеччині відсвяткували 50 років першому банкомату. Так само діджиталізація. Ми будемо звичайно говорити сьогодні про наші потреби, про те, як виглядає ситуація на рівні громад, містечок, міст. На сьогодні моя роль - це стратегічне керування. Я створюю проекти, керую ними, супроводжую, тобто

громад, містечок, міст. На сьогодні моя роль - це стратегічне керування. Я створюю проекти, керую ними, супроводжую, тобто вже не на рівні, наприклад, налаштування звуку, поставити лайки, як підключити якийсь пристрій, такий як комп'ютер. Але звичайно, я повинен знати цю роботу, тому що в проектах, коли керуєш командою, фрілансерами, ти, як керівник, повинен знати, що вони роблять і які ресурси потрібні для виконання. Команди бувають різні, бувають команди до ста осіб, бувають мобільні команди до 5-10 осіб. Але всі проекти досить цікаві, креативні. Мої проекти працюють постійно і досить успішно по наданню контенту на платформі мобільних операторів.

Щодо уявлень про глобальну картину демографічного стану і залучення громадян України. Одне з світових агентств кожного року робить велику вибірку по всіх країнах світу і потім збирає всю інформацію, аналізує і дає нам в списку таку інформацію, наприклад, по ситуації з діджиталізацією у світі.

Завжди треба говорити про такі речі, яких хочеться досягнути. Питання проте, як може стати заклад культури інформативно-консультативним центром. Є хороші приклади вже в Україні. Ми можемо поговорити про те, які функції він може на себе взяти і чим може допомогти громаді.

Повертаючись до показників, розглянемо розмаїття пристроїв, які мають підключення до мережі Інтернет. По-перше, назви самих пристроїв, можливо, навіть і невідомі. Вже з'явилися навіть смарт-годинники і браслети – це також електронні пристрої. Смартфони і комп'ютери в конкуренції, ноутбуки, далі пішли планшети і так далі.

Щодо мобільних операторів, у нас ситуація теж досить сумна. Той самий 4G, який запускається у нас з квітня 2018 року, уже використовується в 170 країнах світу. На території України ще тільки половина жителів користується 3G і то не всюди, це залежить від його покриття. Тобто, якщо практично говорити про те, що ж робити нам – чи чекати, чи купити смартфони з мобільним Інтернетом? Звичайно, що можна купити, пакети операторів мобільної мережі не дуже дорогі, з безлімітним Інтернетом. Тепер дуже цікава річ, а саме про те, де знаходяться українці і на які ресурси нам необхідно у своїй роботі орієнтуватися. Багато хто знає про якісь сайти, якісь там мобільні програми і так далі. Трійка найпопулярніших сайтів серед українців, знову

таки, це середні цифри – це Google, YouTube і Facebook. Україна лідер із використання такого месенджера як Viber, такого немає у Європі, такого немає у Росії, там поширений WhatsApp. Чому я розкажую про це? Тому що ми з вами не веб-розробники, у нас все ж таки обмежені бюджети, тому принцип проектного менеджменту-використовуємо те, що нам надають, особливо якщо безкоштовно.

Хочу підкреслити такий сайт як «Вікіпедія» - це теж не типове для Європейських країн, але у нас в Україні ця безкоштовна Інтернет-енциклопедія дуже популярна. До 5 млн. українців «знаходяться» там регулярно і постійно. Я дуже рекомендую, щоб громада, містечко, населений пункт, мали сторінки у «Вікіпедії». Це безкоштовно і дуже перспективно.

Щодо сайтів, то зараз популярно мати блог. Він існує як сторінка і може виступати веб-сайтом. Так само, наприклад, prom.ua. Він в переліку 20 найпопулярніших сайтів, - це платформа, яка надає можливість зареєструватись та відкрити такий самий блог. Зараз дуже просто перевірити наявність вільного, потрібного вам домену та придбати його в онлайн режимі. Якщо говорити про портал, про спільні функції для громади, будь ласка, об'єднуйтеся під одну назву. Це називається «брендування».

Учасниця із залу: У нас в районній газеті є окрема рубрика, де можна писати новини бібліотеки за останній час, як проходять заходи, це публікують і друкують. Влада це підтримує та, навпаки, задоволена тим, що відбувається робота. Також у них є свій сайт, де публікуються новини про заходи.

Валерій Луц: Наступне питання витікає з першого, яким чином виникає зворотній зв'язок? Зараз сайти поділяються на такі типи, як web 1.0, web 2.0, та інші. Web 1.0 - це сайт без зворотного зв'язку, лише про себе сказали, ми не знаємо скільки відвідувачів було на сайті. Це дуже схоже на друковане видання, газету або журнал. Зворотній зв'язок зараз дуже важлива річ, бо тоді зрозуміла ефективність того, що ми робимо, який відгук ми маємо. Так все ж таки, що формує громадську думку?

Учасниця із залу: Більшість дійсно залежить від віку, якщо це вся Україна, то дійсно дивляться телебачення та читають популярні сайти. Якщо брати місцеві події, то це частіш всього фейсбук та створені групи за інтересами, - якщо мама, то батьківські збори; якщо автолюбитель – є учасником груп, у яких контент зосереджений на темі автомобілів.

Валерій Луц: Ознака web 2.0 це не просто пасивні статичні сторінки та про-файли, це

вже засоби для контакту, для комунікації. Що зараз говорять про web 3.0 – ваші дії вже будуть запам'ятовувати, а саме, де ви ходите, чим цікавитесь, що продасте. І якщо ви не будете регулярно чистити свій кеш, то воно буде вас впізнавати, вітати та пропонувати. Ми нікуди не дінемося від того, що це величезний інструмент реклами. Наприклад, ви шукали сукню, тепер в Інтернеті воно підсовує її на кожному сайті на рівні штучного інтелекту,

який за нас буде робити більшість рутинності. Ще питання електронної валюти. Всіх лякають зараз Блокчейни, біткоїни та інші. Блокчейн - це сама по собі дуже хороша технологія, тому що вона надає нам можливість контролювати транзакції, - це прозорість. На практиці, в житті нам треба використовувати ці інструменти. Що нам дають взагалі Інтернет технології, які вже оточують нас повсюди, в яких ми вже практично залучені, що показує наше опитування? Дякуючи ним стає можливим підключення інструментів електронної демократії. Якщо простою мовою говорити, наявність навіть у нас кнопок, форм, голосування, опитування - це можливість того, щоб бабуся не йшла до виборчої дільниці один раз на рік, а мала можливість прийти до нашого закладу культури і там знайти форму.

Учасниця із залу: У мене є питання, ми вибори говорили. Раніше вибори як - це списки, де написано і ти бачиш, що це дійсно людина розписалася і віддала свій голос. А от чи не збільшиться фальсифікація?

Валерій Луц: Це дуже важливо. Тому що одна людина створює, інша - може зламати. Це ж звичайна аксіома. Тому, якщо говорити навіть на прикладі Естонії, потрібна чітка захищена система ідентифікації персональної інформації, кожному з нас має належати електронний підпис. Зворотній зв'язок. Мене це завжди цікавить - широке залучення громадських організацій до планування, розвитку.

Звичайно, що на практиці це не так просто, я бачу як проводяться форуми у Києві, Львові, скільки на це витрачається коштів, як красиво всіх приймають у яких готелях, конференц-залах. Хто ділиться цими знаннями? Скільки людей-практиків дійсно з громад приїжджа на таке? Хто з людьми говорить зрозумілою мовою? Нам потрібно проводити аналіз кращих практик провадження цих ІТ-рішень.

В першу чергу, на місцевому рівні, сьогодні стан такий, що вже громади усвідомлюють, що необхідно мати своє Інтернет представництво. Вертаємося до статистики – 60% населених пунктів мають широкосмуговий Інтернет, 70% сімей мають хоча б один комп'ютер. Ну судячи з того, що в нашій групі відбувається, ми маємо багато при собі гаджетів - у нас на 14 осіб фактично 40 пристроїв. Що цікаво, 85% адміністрацій районного рівня мають доступ до Інтернету. Якої якості там сайти – це вже інше питання. Але нажаль, ми говоримо сьогодні з представниками ІТ-сектору, розробниками. Об'єктивно більшість громад ще не мають достатньої спроможності, щоб створити якісні власні веб-сайти. Тобто багата громада знайде кошти, але вона ще немає такої комунікації, наприклад, хтось зробив сайт за 3 тис. грн., а комусь там пропонують за 3 тис. доларів. Але ми йдемо до того, що по-тихеньку все, що було пов'язано зі прийняттям якихось рішень – нам вже дають готові рішення, наприклад, Facebook. Фактично нам тільки треба зареєструватися і користуватися. За нас вже є трафік, є рішення, тільки користуйся, якщо воно тобі потрібно і цікавить. Так само і сайти, - хтось з початку шукав розробника, який в свою чергу розказував зрозумілою мовою про сайт.

Для мене важливо те, що побачить мій користувач - як виглядає сайт, чи є він надійним, гарним, функціональним.

Громадські організації. Є такий сайт, де ви набираєте свій населений пункт, задаєте параметри та отримуєте інформацію. Я коли Леоніду Жовтило показував, що в Малій Висці Кіровоградської області зареєстровано 72 громадські організації, він взявся за голову і сказав: «Де вони?». Заклади культури є нашим стартовим майданчиком та, звичайно, по роду діяльності надають багато важливої та цінної інформації, яку треба використовувати. Ну і звичайно, по категоріях населення, ті кого можна знайти в

реєстрах, списках виборці (до речі всі чекаємо, коли в нас буде доступ до реєстру виборців).

Повернемося до сайтів. Перший пункт «Назва нашого сайту». Заходимо на сайт Імена.ua, а далі вже питання, які доменні ім'я. Громадський сектор це org.ua, просто .ua це є брендований домен, там треба показати, що у вас є торгова марка. Також, на цьому сайті можна знайти інформацію про хостинги. Хостинг - свого роду парковка для сайту. Я можу сказати з досвіду, що нажаль, в Україні зараз багато технічних збоїв і серйозні проекти переводять в Штати та Англію. Яким би ми не користувались шаблоном, завжди є вимоги до сайту. Вони повинні бути зручні та на сьогодні перша вимога - ваш сайт повинен відкриватись на смартфоні. Повинна бути мобільна версія. Обов'язково це перевірте. Зараз вже платформи та конструктори це передбачають, але часто бачу, наприклад, сайт Маловисківської міської ради на смартфоні, де все розлітається, розповзається. Смартфони переважають, де б ми не сіли у транспортний засіб - всі одразу дивляться в мобільний. Треба йти в ногу з часом.

Далі йде взаємодія. Це має бути сервіс, а не просто інфо - сторінка. Наскільки зручно знайти інформацію. Зайшов я на сайт і перша думка - скільки блоків: тут колонка, тут банери, тут щось гарне. Правило трьох кліків: треба, як мінімум зробити комфортну зручну навігацію. Це дуже важливо. Якщо ми говоримо про елементи демократії, звичайно повинен бути доступ до них. Поштові скриньки - це дуже важливий момент. Звичайно, ми говоримо зараз про тотальне домінування Google та його технологій.

Пам'ятаєте перший пункт, ми зробили свій домен, наступне - треба зробити пошту. Це має бути не персональна пошта, наприклад, семенсеменович@ukr.net, я завжди проти такого. Має бути окрема, наприклад малавискаінфо@ukr.net.

Далі йде взаємодія. Це має бути сервіс, а не просто інфо - сторінка. Наскільки зручно знайти інформацію. Зайшов я на сайт і перша думка - скільки блоків: тут колонка, тут банери, тут щось гарне. Правило трьох кліків: треба, як мінімум зробити комфортну зручну навігацію. Це дуже важливо. Якщо ми говоримо про елементи демократії, звичайно повинен бути доступ до них. Поштові скриньки - це дуже важливий момент. Звичайно, ми говоримо зараз про тотальне домінування Google та його технологій. Пам'ятаєте перший пункт, ми зробили свій домен, наступне - треба зробити пошту. Це має бути не персональна пошта, наприклад, семенсеменович@ukr.net, я завжди проти такого. Має бути окрема, наприклад малавискаінфо@ukr.net.

Ми вже говорили, про всі інструменти від Google, той самий YouTube є його частиною, Google Диск, Google Календар, Google Аналітик. Як тільки у вас з'являється сайт, навіть шаблонний, він повинен обов'язково мати встановлені інструменти Аналітики. Тоді маючи доступ до сайту через поштову адресу, ви заходите у налаштування цього інструменту й бачите зручну, гарну аналітику - хто відвідував сайт, коли та з якого пристрою, країни, час перебування на сайті. Наприклад, провели якусь акцію спрямовану на людей похилого віку, а за показниками статистики у вас 80% охоплення - молодь, або навпаки, це все треба враховувати.

РОЗДІЛ III. ДОДАТКИ

3.1. ПРО ПРОЕКТ “ЗАЛУЧЕННЯ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ”

Велика справа розпочинається з маленьких кроків і довіри

Сьогодні практично у кожного є можливість розвиватися і вдосконалювати своє життя. Ми переконані, якщо активісти розпочнуть передавати свої знання, досвід, інструменти впливу на своє життя іншим людям, то таким чином, розпочнеться поступовий, але практично незворотній процес позитивних змін у суспільстві.

Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ) протягом багатьох років реалізує освітні програми для громадських активістів, які надалі зможуть активно працювати у своїх громадах. В більшості випадків, це громадські активісти з малих міст та сіл, а особливо, жінки, які становлять 72% безробітних у сільській місцевості і не мають можливості для отримання професійних навичок. Проект ІСКМ «Залучення через освіту»* спрямований на розробку та реалізацію комплексної програми навчання, орієнтованої на потреби жінок малих міст і сіл, яка в подальшому буде запропонована для використання районним установам культури.

Цільова аудиторія – 20 жінок з малих міст та сіл та 20 працівниць закладів культури з усіх регіонів України.

Мета: сприяти формуванню громадянської компетентності жінок, їх демократичної культури для підвищення рівня участі в громадській діяльності на місцевому рівні.

Завдання: провести дослідження, спрямоване на вивчення специфічних проблем жінок; розробити і реалізувати навчальну програму «Громадянська освіта для жінок»; створити навчально-методичні матеріали з проблеми громадянської освіти жінок для закладів культури; створити мережу обміну інформацією, поширення досвіду та підтримки громадянської освіти жінок.

Проект розпочався 15 листопада 2017 року і триватиме до 15 серпня 2018 року. Проектною командою вже було проведено 2 фокус-групи (у м. Мала Виска Кіровоградської області та у м. Кропивницький), на яких з'ясували проблеми і потреби, що виникають у жінок малих міст і сіл, і тим самим були внесені зміни/доповнення в навчальну програму.

Також, в рамках проекту було проведено круглий стіл «Громадянська освіта в Україні: практика реалізації» у м. Кропивницький. Основними питаннями для обговорення були: особливості реалізації громадянської освіти в Україні; підготовка фахівців в контексті впровадження громадянської освіти; які компетенції в сфері громадянської освіти актуальні сьогодні; рекомендації працівникам закладів культури з громадянської освіти жінок.

Проведено тренінги «Громадянська освіта жінок місцевих громад» для двох груп (23-25.04.18 та 26-28.04.18 у м. Львів), метою яких є сприяння формуванню громадянської

компетентності жінок, їх демократичної культури для підвищення рівня участі у створенні і функціонуванні громадянського суспільства. А також, було проведено підсумкову конференцію «Можливості закладів культури в громадянській освіті жінок для розвитку локальної демократії» з 30.05 по 01.06.18. у м. Львів, матеріали якої представлені у даному виданні.

В результаті навчання жінки цільової групи усвідомили свої особисті проблеми як проблеми громадські та політичні, що сприяє їх активізації в суспільному і політичному житті для вирішення гострих проблем своєї соціальної групи. В рамках проекту було проведено опитування щодо визначення рівня соціальної активності та особливостей впровадження отриманих знань та інструментів з тренінгу «Громадянська освіта жінок місцевих громад», що проводився в рамках проекту. Участь в опитуванні (30 травня, 2018) взяло 19 осіб - учасниці проекту, що були присутні на конференції та проходили навчання на тренінгах наприкінці квітня 2018 року. За результатами збору інформації, учасницями проекту проведено 25 заходів з тематики проекту, участь у яких взяло 587 осіб.

Вигоди від проекту мають також працівники установ культури, тому що отримали рекомендації для своїх організацій стосовно шляхів формування громадянської свідомості жінок і сприяння їх участі у демократичних процесах.

Оксана Набока, координаторка проекту «Залучення через освіту».

*Проект реалізується ІСКМ в рамках «Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Зміст статті є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

3.2. ВІДГУКИ УЧАСНИЦЬ КОНФЕРЕНЦІЇ

Іванна Білик поділилась фото — 😊 вдихновлена.
23 ч · 🌐

Ось і закінчилась підсумкова конференція проекту "Громадянська освіта жінок місцевих громад", який ініціювала ГО "Інститут соціокультурного менеджменту" в рамках проекту "Залучення через освіту". Щаслива, з повним багажем знань та сертифікатами, що підтверджують мою участь на тренінгу та конференції їду додому. Щиро дякую тренерам, усім організаторам та жінкам-учасницям за проведений час. До нових зустрічей у спільних проектах та заходах!

Lilia Pavliuk с Lev Abramov и еще 9.
2 ч · 🌐

Це були неймовірно насичені три дні. Море емоцій та позитиву, заряд оптимізму та знань на подальші кроки. Дякую високо кваліфікованим тренерам Elena Kochanova, Zhovtylo Leonid, Валерій Луц за чудові настанови та відверті застереження, щирі поради та безцінні роздаткові матеріали і всій команді ІСКМ.

Іванна Білик поділилась фото.
35 мин. · 🌐

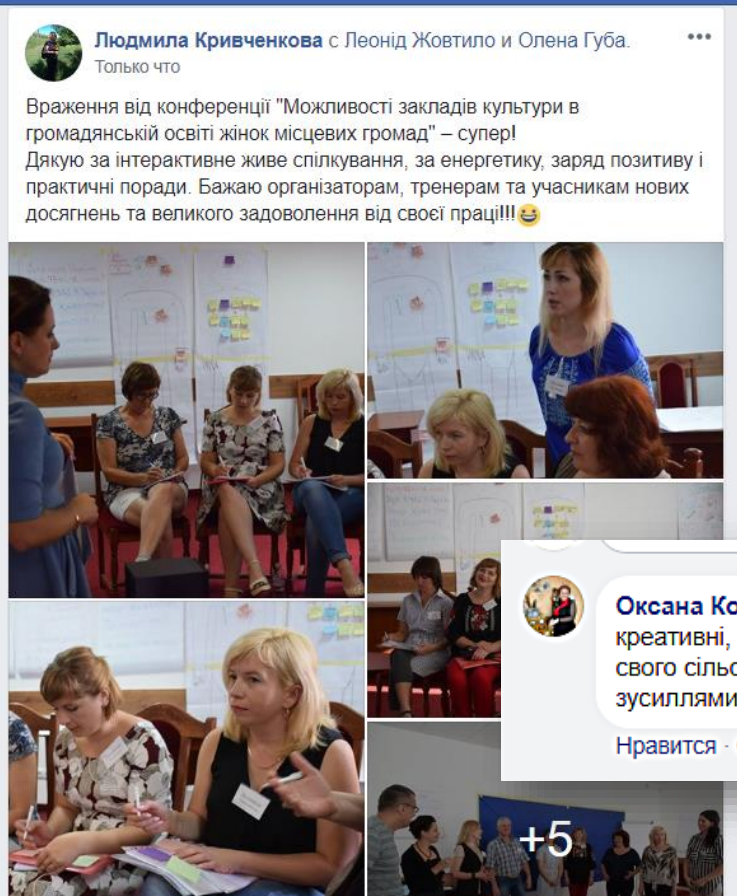
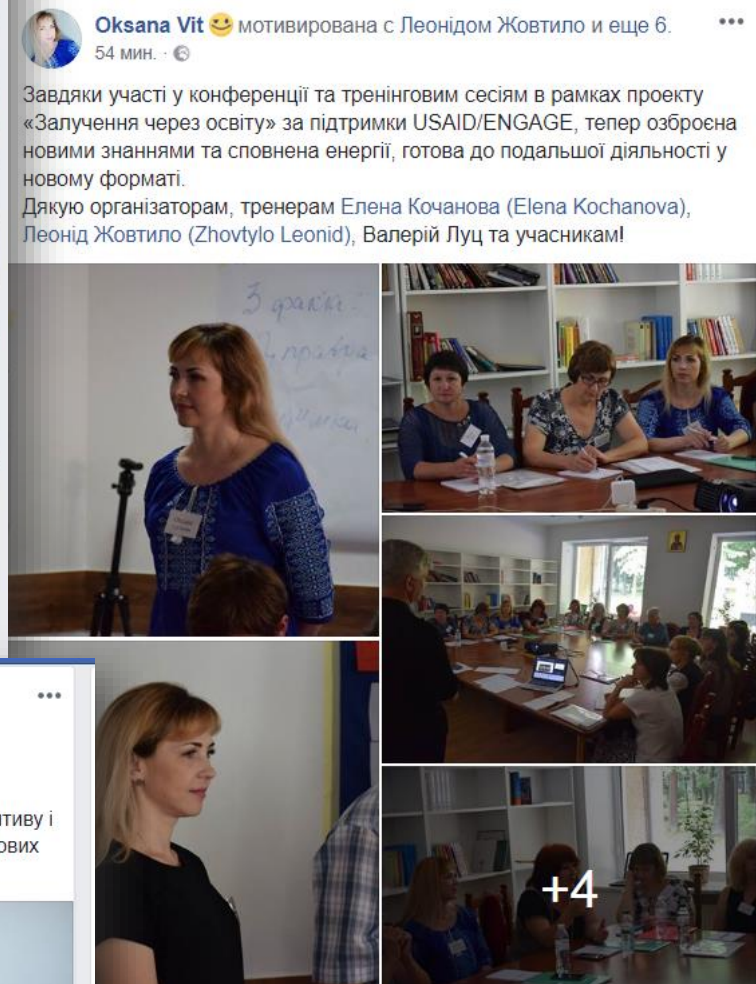
Ось такі ми Жінки - Лідерки!

Oksana Vit Дякую організаторам команди Інститут соціокультурного менеджменту за запрошення на конференцію та можливість долучитися до команди лідерок, тренерам Леонід Жовтило, Елена Кочанова, Валерію Луцу за неоціненний досвід який ми отримали, усім учасницям за позитивну, плідну й дружню атмосферу взаємодії 😊
З впевненістю можу сказати, що отримала цінні знання та вміння.

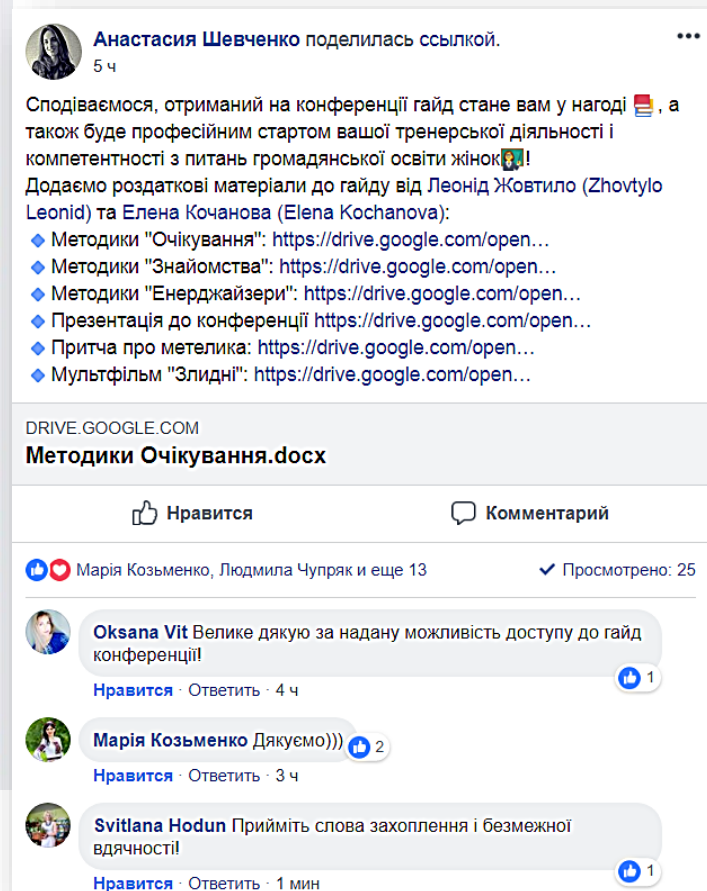
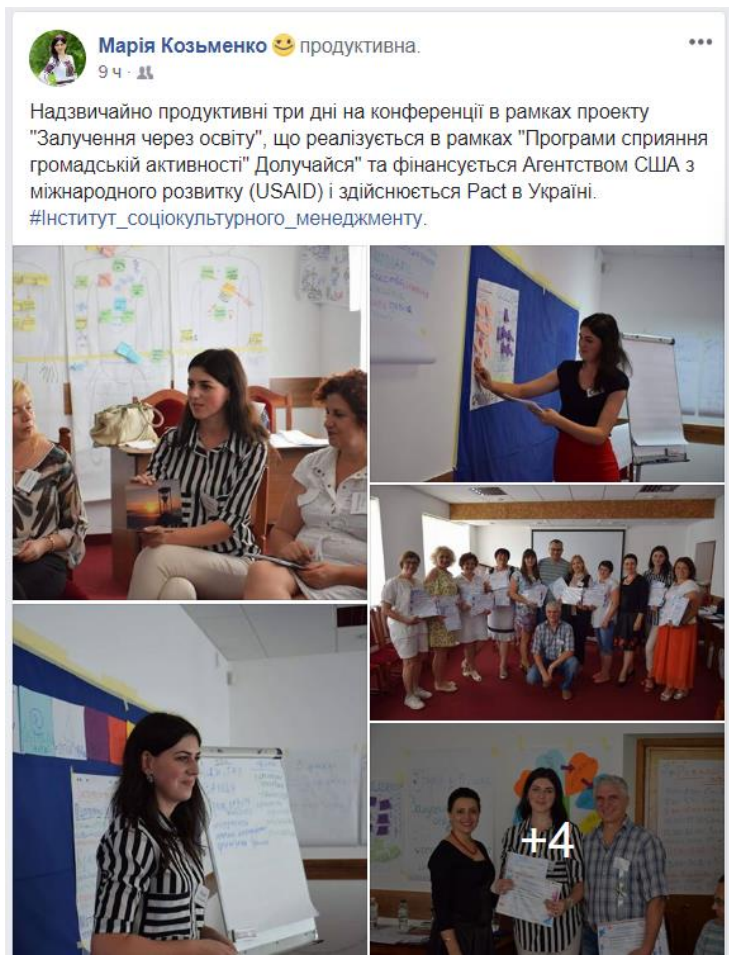
Нравится · Ответить · Сообщение · 22 ч · Отредактирован

Оксана Котенко Ось вони сучасні жінки - розумні, амбітні, креативні, сучасні і головне красиві...З нетерпінням чекаємо на свого сільського голову з новими ідеями, які спільними зусиллями будемо втілювати в життя .

Нравится · Ответить · Сообщение · 1 дн.

Газета «Gazeta de Hertsa» (Герцаївська газета), випуск від 25 травня 2018 року, №21 (1297), тираж 3750

3.3. ПРО ІНСТИТУТ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ) – є неполітичною, некомерційною, нерелігійною, недержавною громадською організацією, яка виникла в 2000 році, а в 2001 році була офіційно зареєстрована. ІСКМ вже 17 років реалізовує соціокультурні проекти, навчає громадських активістів, проводить дослідження, розробляє і видає навчально-методичні посібники, інформаційні бюлетені та інші посібники, що висвітлюють особливості реалізації громадської діяльності, активізації громад, трансформації закладів культури в центри місцевої активності.

Свою **місію ІСКМ** вбачає у сприянні демократичній трансформації українського суспільства шляхом підтримки розвитку місцевих громад, незалежного інформаційного простору та інтеграційних процесів на локальному рівні.

Основними напрямками діяльності ІСКМ: освітній; інформаційний; дослідницький.

Основні тематичні пріоритети ІСКМ: розвиток громад; трансформація закладів культури в Центри місцевої активності; розвиток демократичних процесів; сприяння євроатлантичній інтеграції України.

Керуючі принципи:

- головна мета – розвиток громад;
- під розвитком громад ми бачимо розвиток людей;
- індикатором виміру розвитку людей є рівень соціального капіталу;
- рівень соціального капіталу – це рівень довіри між людьми;
- наш шлях – підтримка місцевих ініціатив через Центри місцевої активності;
- технологія – соціальна анімація;
- для того, щоб соціальна анімація увійшла в життя громад, ми навчаємо громадських активістів.

Основні форми роботи ІСКМ:

- проведення освітніх заходів (семінарів, тренінгів, конференцій);
- розробка навчально-методичних посібників; проведення досліджень; адвокасі кампаній;
- інформування цільової аудиторії (тематичні Інтернет сторінки, бюлетені, прес-конференції);
- адміністрування грантових програм.

ІСКМ успішно реалізував/реалізовує 28 соціальних проектів. Діяльність ІСКМ підтримується або підтримувалась: Фондом Євразія (USAID), ICAP «Єднання», Фондацією прав людини (Посольство Швейцарії), Міжнародним Фондом «Відродження», Фондом ім. Стефана Баторія (Фундація Форда), Міністерством закордонних справ України, Міністерством культури України, Міністерством екології та природних ресурсів України, Комітетом виборців України (Міністерство закордонних справ Данії), Фондом Східної Європи, USAID, Раст в Україні, NATO, Фондом ім. Ч.С.Мота, ІЕД (Європейським Союзом), а також благодійними пожертвами громадян та бізнесу.

3.4. ФОТОРЕПОРТАЖ

Антоніна
Пилипенко

© Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ)
Кропивницький, 2018

25026 офіс №1 (2 поверх), вул. Олега Ольжича, 75-а, м. Кропивницький, Україна
adm.iscm@gmail.com

www.iscm.org.ua

www.lacenter.org.ua

www.lac.org.ua